מקור

מלאכי חבלה

החבלן הטוב אלכס (מאת שרגא גפני, הוצאת זיקוביץ, 334 עמוד) הנו יצור יוצא־דופן בעיצומה של מלחמת העצמאות — תקופה בה היתה הרדיפה אחרי הביובים כבר מפ תחה למדי. בהיותו בוגר בית־ספר תיכון, מציעים לו קציני המיון לחיישאר בעורף כסקיד. אולם הוא מתעקש: רצונו לככת לפלמ"ח בכלל, ולגדוד הפורצים ב־פרס.

לרגע קל דומה כי הסקידים למיניהם נוטים למלא את הבקשה המוזרה. אלכס נשלח למחנה. אי־שם בדרום הארץ. אולם בבואו לשם מגלה הוא כי הוא הוצב ל־חטיבת חי"ש בלתי ידועה — חטיבת גבעתי.

תגובתו של אלכס, לנוכח תגלית זו, אסיינית לדור שתנך על ברכי האללת ה־פלמ"ח, המעטת דמותם של אידגונים צב־איים אחרים, כולל החי"ש של ההגנה. רושם אלכס ביומנו: "חטיבת חיש, המכונה גבעתי, אשר מעולם לא שמעתי את שימעה. תהיה היחידה שאשרת בה! הייתי האומלל באדם. יפול עלינו לכבוש איזה כפרון ערבי, או להחזיק באיזה משלם פחות־ערך, שהפלמ"ח כבש, וסיקע ידו ממנו."

אולם במהרה לומד אלכס לדעת כי יחידה קרבית טובה בנויה לא רק על מסורת ופרסומת, אלא בראש וראשונה על רוח מתאימה של אנשיה. הוא לומד זאת בתחילת מפגיו של החבלן — ובגוב המזרונים — הוותיק, נסים הג'ינג'י. הוא שב ולומד זאת על עורו ועל בשרו, כאשר ניצבת החטיבה "הבלתי־ידועה" כחומת־פלדה בין טורי ה־סוריה המצרי לבין תל־אביב.

דיבדוב בסטן. עוד לפני טבילת־האש הראשונה לומד אלכס להשתמש באחד מכלי הנשק המהוללים ביותר של אנשי גבעתי: חוש־ההומור הבריא. בעת שעור בסטן מס־ביר לו החבלן הוותיק פיסו: "במקרה של מעצר בסטן לוקחים את הסטן, מרגדגים את האוויר, עד שהוא מתחיל לצחוק צחוק בריא — ואז תוחבים לו את הסטן לגרון, שיתנק."

סבילות־האש של אלכס באות בזו אחר זו: אשדוד, יבנה הערבית, עיבדים, הגיהנום של גבעה 69, הקרב על משלטי הצומת, גיבעה 113. הוא מסגל לעצמו את הציניות הקשוחה של החייל הקרבי הוותיק, בשמעו את קול התותח הישראלי הראשון, בעת ההסתערות על יבנה, הוא מגיב: "מי הסריח כאן?" תגובתו על מסדר ההשבעה הראשון לצה"ל: "העיבוי בנו... הוכתנו די והותר את נאמנותנו לצבא ולמולדת — ואין צורך להרבות בטכסים."

לשיא פעילותו כחבלן מגיע אלכס בערכו הצנת מיקוש של משלט 113 בעת ההפוגה הראשונה. לנגד עיני המצרים הירשבים ממול. הוא מעסיק שלושה חבלנים אחרים, זורע מסביב למשלט שש שורות של מוקשים, אשר לא היו ולא נבראו. התוצאה: לאחר פינוי המשלט על־ידי כוחות צה"ל פותחים המצרים בהרעשה כבדה כדי לחסל את המוקשים, מסתערים, עולים על מוקש אמיתי, שהוטמן במקום זמן רב לפני כן, נרתעים לאחור. כתפו של אלכס כואבת משך שבוע ימים מרוב ספיחות הניבה של החברה.

הרגשות — לקורא. מובן שפעילותו של אלכס אינה תמיד משעשעת. חבריו לחוליית החבלנים נהרגים בזה אחד זה. סיום הספר מוצא אותו יושב בשותת פגו, ליד גופתו המרקיבה של נסים הג'ינג'י, מפקדה האגדי של החוליה, שעה ששיירת האספקה הראשונה פורצת לה דרך אל ישובי הנגב המנותקים. הוא מדוכדך. אולם אין הוא מויאש: "שוב ניתן להם, ימח שמם, בשן החולצת, ונדפוק אותם, סמוך עלינו, מכאן ועד קהיר שהם."

החבלן הטוב אלכס אינו יצירה ספרותית במלוא מובן המלה. שרגא גפני, הצעיר השתרחר, ששירת כחייל קרבי בגבעתי, פירסם סיפורים בהעולם חזה ובכתבי־עת שונים, ראה בו יתר כתבה קרבית, כת בה מסרחק מפוכח של שנים, תוך שינוי שמות ושיפוץ מאורעות מסויימים. התוצאה: תיאורים ריאליסטיים קיצוניים, המשאירים את כל הרגשות והמסקנות לקורא עצמו. אחד הספרים, אשר ישמשו, ללא ספק, דוגמה לכותבי תולדות כובשי סיני, אל־עריש, ר־פיח ועזה, בבוא יומם.

הפצצות הבריטיות האחרונות נפלו על העיר
קיילה מוג

— סאת אורי

אם יוכלו להתקיים שבועות בלי לעלות על מוקש. לעת עתה לא עלו. מזל של גמל.

★ ★ ★

זרחין משקח את המצרים

קצת חלאה — מחנה אוהלים קטן ללא נפש חיה. זהי ביר חמה. במרכז המחנה מוט הדגל. עליו מתנוסף כבר ימים אחדים, והספיק לצבור כמות הגונה של אבק וליהפך מלבן לצה"ב.

בביר רוד סלם רואים בסעם הראשונה מהו משונה באמת: טרקטור. בין כל הטאנקים בדרך, הוא נראה כמו כבשה שחורה. אבל המקום היה באמת מין חוזה חקלאית כנראה, כי בחצר, ליד בניין האבן היחיד ושורת הצריפים, עומדות עוד כמה מכונות חקלאיות אמריקאיות צבועות בצבע אדום מבהיק. הדבר היחידי החסר כדי שכל הנקר דה תיראה כמו קיבוץ צעיר טיפוסי, הוא כמה שדות ירוקים מסביב.

אומרים, שבמלחמת קוריאה נסעו אחרי החייל האמריקאי כל השירותים, כולל אס־פקת גלידה קרה כמנה אחרונה לארוחת הצהריים. הצבא המצרי היה צנוע יותר, אבל לא בהרבה. בדרך רואים כמה מטבחי שדה משוכללים ביותר, מתוצרת גרמנית, שהיו נגררים אחרי מכוניות ומסוגלים ל־ספק ארוחות חמות בכל התנאים, אם רק לא עוזבים אותם באמצע הדרך. אחת היחידות החרימה לעצמה מטבח־שדה כזה ואין מלים בפיה כדי להלל ולשבח את סידוריו המצר־יינים. בקילומטר ה־14 לפני התעלה אפשר היה לראות מתקן ע"ד יותר משוכלל — מ־כונה לזיקוק מי־ם, המספקת מי־שתייה מצויינים. המכונה, תוצרת בריה־המועצ־ת, צבועה גם היא בצבע צהוב־בהיר, נראית כמו קרון רכבת קטן, ועליה הכתובת "קהיר־אלכסנדריה". אלכסנדר זרחין היה ב־וודאי נהנה מאד לבדוק אותה. עד כמה שי־אפשר לראות, היא מבוססת על הסמנט שלו. היא חדשה לגמרי, וכמעט שלא נפגעה. ה־חיילים אומדים את ערכה ב־100 אלף לירות. הם מבינים משהו במכונאות.

★ ★ ★

מים, חיילות ועיתונים

מלחה אחת לשבחם של המצרים. הם שמרו על הכבישים — משהו אדיר. הכוחי שהרחובות בתל־אביב יהיו במצב כל כך טוב. לכל אורך הדרך המדברית רו־אים מתנות קטנים, שבהם גרו מתקני־הכבי־שים. בכל מחנה כזה יש עשרות חבוי־אספאלט, ריקות ומלאות. ומה שעוד יותר חש־ב — הסוללות היו מטאטאים את הכבי־שים באופן קבוע, כדי שהחולות הנודדים לא יקברו אותם תחתיהם. אפשר לראות היטב את חשיבות העניין: היות ובשבוע הא־ורון לא היה לאף אחד פנאי לנקות כהו־גן את הכבישים, הם כבר התחילו להתכסות בחול פה ושם, אם כי התנועה השבוע היתה הרבה יותר חזקה מתמיד.

מתקרבים לסוף. מעל אחת הגבעות כבר אפשר לראות את האגם המר הגדול, שמי־מיו מבהיקים בשמש. אוניות לא רואים שם, אפילו לא אחת. כנראה שהתנועה נפסקה זמנית.

בצידי הדרך ע"מדים חיילים. גם חיילות, אגב. פ גשים אותן עטופות כפייה ומחייכות בכל פה. הן יחדעות היטב שכאן, במדבר, ערכן עולה עשרת מונים, כמו ערך המים המצויים בצימצום רב.

החיילים מסתערים על כל מכונית עוברת בקריאות: "עיתון! עיתון!" הצמאון לע־ת נים חדשים נהפך לאופנה לאורך הדרך כולה. צועקים אפילו אלה שלא יודעים לקרוא.

לבסוף מגיעים לעמדה הקיצונית, להצטלם

עת הזקנים הגיעה. מדרום לבאר־שבע, כל הצבא מגדל זקנים וכל העם צבא. הזקנים הם, לעת־עתה, דקילים וקצרים — קצרים ומפתיעים כמו המלחמה שהנבי־סה אותם. יגידו לכם שהזקנים צומחים מסני שאין זמן לגלח אותם. אל תאמינו. קר־הגבול על הלחיים ומתחת לסנטר מתוקן במכונת־גילוח חרוצה. ובכל זאת, כולם מ־גדלים זקנים, כאילו יצאה פתאום פקודת־שיגרה מטעם מסכ"ל / אכ"א / ענף משטר ונהוג להחליף פרצופי־צפון בפרצופי־דרום.

לפקודות אחרות של ענף משטר ונוהג אין כיום הרבה ערך. מי, למשל, משגיע לצמחצ נעליים? להיפך, הכל שומרים ב־קפדנות על האבק הלבנבן של מדבר־סיני המכסה את הנעליים, כדי שבבואך לעיר תדע כל בת־חוה מאין באת ולאן אתה הולך.

אחד המזוקנים והמאובקים הוא תלמי, בך קיבוץ מעברות. גבר שמדבר מעט, אבל ער־שה הרבה. כיום, מבדי צבא, הוא מדהי־ים לאורכו ולרוחבו של חצי־האי. קודם, למד חקלאות באוניברסיטה. בשעה 8.00 ב־דיוק הוא מצביע על השעון ואומר: "עכ־שיו מתחיל השיעור שלי." זה נכון. עית ני הבוקר סיפרו אותו יום על פתיחת הלי־מודים בקריית האוניברסיטה החדשה בירו־שלים. ומחוץ לכל אלה, תלמי הוא חובב ארכיאולוגיה, מאותו ס ג החובבים העוסקים בעניין בשיא־המקצועיות. בשעתו, הצטרף למשלחת הארכיאולוגית של נלסון גליק, וחפר את חצי־הנגב. ויקח אותי השד, אם הוא לא ניצל את ההזדמנות וסימן לו ב־שבוע האחרון כמה נק דות לחפירה בעתיד. אבל כל זה, רק אחרי שיגמרו לחפור שם שוחות ותעלות קשר.

★ ★ ★

שלושה בג'ים אחד

הג'יפ של תלמי הוא, אגב, בעל מס־פר לבן. גם הרבה ג'יפים אחרים אינם צבאיים ביסודם, מה שמעורר את המחשבה אחרי ניצנת מתחילת המלחמה צצורת מכ־נית הסוכה. האכזבה היא כללית, כשמת־ברר שזו סתם תאונת־דרכים קלה, מתסוג שמוצאים בכל פינה.

אבו־עגילה — מוצבים סביב לה. המלחמה כאן היתה עקשנית. כי בניגוד לשאר המקר־ם ת, המצרים השיבו אש. אפשר עוד לראות את הזחל האמיץ, שטיפס על גדר־התיל של אחד המוצבים כדי לפרוץ א־תו, ונשאר שם. אחד הנקודה עצמה מורכבת מכמה בניני אבן נמוכים. לכמה מהם יש ארבעה קירות. ל־אחרים — נשארו רק שלושה. פה ושם נש־ארו עדימות גדושות של פגזים מצריים. פגזים כאלה ידוע לא ראיתם. כל אחד מהם ארוך יותר ממטר, וכדי להרים אחד מהם צריך להיות גבר רציני. הקלע לבדו הוא שלושים קילו בערך.

★ ★ ★

רכב על כל מיל

את הדרך בין אבו־עגילה לתעלת סואץ מתארת המפה במלים האלה: "חולית נמוכות ומפוזרות, אפיקים רדודים, גבעות־חול בג בה 10-5 מטר, רכסי־חול בגובה 10-5 מטר, חול שיחים וחצץ, שטח גלגי־חול ושיחים." אין כמעט מה להוסיף, רק תתארו לכם את המלים האלה מפוזרות על 200 קילומטר. הדרך ארוכה כמו מאמר ב־דבר, וחוזרת על עצמה כמוהו. החלק היחי־די של הנוף שלא מסומן במפה הם הטאנקים, הסנסורינים, הואנטרינים, האס־יו־100, ה־מ־34, המשאיות, המיכליות, מכוניות־הגרר, הטנדרים, הג'יפים והנגררות, המסוזרים ל־אורך כל הדרך, בצפיפות של שני כלים ב־ממוצע על קילומטר, במצב הרוס, פגוע, חבול, או גם שלם וחדש. כולם צבועים בצה"ב חיוור, כצבע פניו של חולה קדחת. כל הטור נראה כמו שיירה עצ מה באורכה. המתחילה ליד גבול ישראל ומסתיימת בתוך־התעלה, שנעצרה פתאום מתנועה, כמו סרס קולנוע שחדל להסתובב.

זהו הנס היחידי שאפשר לראות בסיני כיום. את המן המפורסם, שאבותינו אכלו 40 שנה, לא מוצאים בכלל. במקומו מוצאים כמויות עצומות של קופסות בוליביף משר־בהות של בשר סודאני. גם את המים שהר־ציא משה מן הסלע לא ראים, וכמו כן לא ראים שום סלע שאפשר בכלל להוציא ממנו מים.

באמצע המדבר ממש, במרחק של עשרות קילומטרים מכל סימן־חיים, עומדים שלושה גמלים מיותמים ולועסים כמה שיחים יבשים בשקט נפשי עצום. אומרים עליהם, שהם יכולים להתקיים שבועות בלי מים. שאלה המדאיגה שכמה פקידים נדרשים הולכים כבר זה שבוע או יותר ברגל. השלישייה שיושבת בו היא חסרת חוש־הומ־ר. אילו היה לה חוש־הומור, היתה כותבת על ה־סאמבון של הג'יפ "אקספרס תל־אביב — קהיר", כמו שעשו אלפי נהגים א־זרים. במ־קום זה כתוב על הסאמבון בצבע אדום "שושנה היפה". זאת החברה של שיקר (זקן שחרחר). אריה (זקן אדמדם) התקנא בו, והכניס על הסאמבון ע"ד כתובת: "ג'ינ־ג'ית". זאת החברה שלו. והוא עושה כל מאמץ להבליט את ה"ג'ינג'ית" ולטשטש את "שושנה היפה".

ג'ינג'ית ושושנה — כשתקראנה את ה־שורות האלה תהיינה בוודאי גאות מאד ש־ג'יפ הגושא את שמותיכן מתרוצץ במרחבי חצי־האי ומעלה אחריו ת'מרות־אבק עצ מות. ורק חבל, שמחר־מחרתיים יחזור הג'יפ לידי הפקיד הנדרש, בעליו החוקי, והוא יגרד את הצבע ויתרגז מאד שהצבא מלכלך את ה־מכוניות ולא מתחשב.

את ניצנה אפשר להכיר לפי בתי־האבן הגדולים ולפי השלט המסביר כי הם נבנו, כמו כל מדינת ישראל, על־ידי קרן היסוד והמגבית היה דית המאוחדת, מה שמוכיח כי בכל מקום בו תדרוך כף רגלו של החלוץ העברי — שם תבוא אתו גם המגבית. קצת